

UIT DE SCHRIFT

Pinksterfeest — Oogstfeest.

En als de dag van het pinksterfeest vervuld was....

Handel, 2:1a.

Het is niet toevallig en onverschillig, op wat dag het was, dat de kerk van Christus vervuld werd met den Heiligen Geest. Het was de dag van het joodsche, het oudtestamenteel pinksterfeest.

Dat was een oogstfeest. Men diende dan in Israël ten offer te brengen twee brooden, gebakken van het eerste, verse tarwemeel, Lev. 23:17, Ex. 23:16, Num. 28:26. De oogst was met paschen begonnen; dan bracht men de eerstelingen, wat halmen met rijp koren. Maar vijftig dagen later viert men er feest over, dat de heele oogst is ingezameld: het koren is gedorscht, het meel gemalen, het brood gebakken. Dat is pinksteren, feest der verzadiging, feest van de vruchten, die rijp in den schoot vallen.

Dat feest wordt nu feest van den Heiligen Geest der volheid Gods. Christus van Paschen, de Eersteling, heeft vele broeders nu, uit alle volken. Nu geeft de wereldakker zijn vrucht voor de schuren Gods.

Van Christus, Wiens feest het ook op den pinksterdag is, kan men in dit verband twee dingen zeggen. Hij is Eersteling. In de schuur van den Vader is Hij het eerst binnengedragen. Maar daarmee in verband staat een tweede ding: Hij legt op den geheelen oogst beslag. Want naar de Schrift is de eersteling niet enkel het begin; het goed begin, dat een reeks opent. Er gaat heilzame invloed uit van den eersteling op het groot geheel, waarvan hij onderdeel is; dat onderdeel, dat Gode wordt gewijd.

Tot recht begrip van wat een eersteling is, sla men Rom. 11:16 op. „Indien de eerstelingen heilig zijn, zoo is ook het deeg heilig." Nader wordt dat verklaard in een andere gelijkenis: „indien de wortel heilig is, zoo zijn ook de takken heilig." Dit laatste is zeer begrijpelijk. De wortel draagt de takken en vergadert hun voedsel; het leven van den wortel deelt zich aan de heele plant of boom en aan alle vertakkingen mee. Zoo gaat er ook een invloed uit van den „eersteling" op het „deeg". Denk u maar in, met welk doel de eerstelingen werden gebracht. In Israël heeft het Woord Gods onderwezen over het leven en den arbeid en tot kennis des geloofs gebracht, dat voedsel, brood, dagelijksch levensonderhoud van den Heere zijn. De mensch werkt zich niet in het zweet in zijn broodwinning, maar in zijn levensroeping. Zijn arbeidsresultaten zijn voor God, zijn God en Schepper, de Schepper bovendien van alle dingen. Dus is ook het graan, dat op den akker groeit en straks tot meel gemalen en tot brood gebakken wordt, het eigendom van God. En wie Hem vreest met waren harte neemt van dat deeg geen kruimel tot stilling van zijn honger en om de grage monden van zijn kinderen te vullen, tenzij hij een eerstlingsgave Gode heeft gewijd. Dat eerstlingsdeel onttrekt hij aan het zgn. profaan gebruik: van zijn dagelijksche behoeften neemt hij het af, voor zijn God. Zoo heiligt hij niet slechts dat deel, dat met gebruikelijke ceremoniën tempelwaarts gebracht en hemelwaarts geheven wordt; maar het geven van het deel heiligt het deeg geheel en al, alwat hij overhoudt en straks gaat eten.

Nu kunnen wij den Christus van het pinksterfeest verstaan, die oogstfeest houdt als Hij den Geest zendt. De oogst van Christus zijn de kinderen des verbonds, ja het leven des verbonds, met een omvang en een vertakking, als we ons maar moeilijk volledig kunnen denken. En Christus is met de banden der eeuwige ordening Gods en van Zijn Middelaarsliefde aan deze kinderen en dit leven verbonden. Als hun eersteling had Hij Paschen, en was de eerste vrucht van God uit Diens schepping. Geschieden leven van den tweeden Adam werd toen naar recht met heerlijkheid bekleed.

Maar indien de eersteling heilig is, zoo is ook het deeg heilig.

De geheele oogst is in Hem begrepen.

Maar het leven des verbonds, de menschenkinderen, die dat leven hebben, zijn niet als Christus nog verheerlijkt. Wij zijn zoo maar niet Gods oogst, die rijp en wel, gedorscht en gewand, gedragen wordt met blijdschap in Gods schuren. Ons leven zucht naar de heiliging met Christus mee.

En nu houdt daar op het pinksterfeest de Eersteling den band aan met den oogst in zijn geheel. Hij zendt den Geest uit om den oogst nu binnen te krijgen. Hij heeft niet tevergeefs den eersten stap gezet, velen volgen Hem. Hij krijgt ze mee, Hij beschikt over den Geest.

Zoo is er een dag, dat Hij klaar komen zal. Hij kan tot de voleinding geraken.

Om dezen Christus en Zijn Geest mag de kerk zich nu niet laten verhinderen om ten volle Zijn oogst te zijn. Het leven des verbonds bloeit en het bloeit nog. Ook vriest het en het hagelt. De vrucht heeft; ze wordt zeer bedreigd. Nochtans zet zij zich en wordt rijp. Gods schuren komen vol.

Christus is enkel zegen, door den Heiligen Geest. Maar... Christus. Want daar is ook een andere oogst, Openb. 14:14 vlg. W. R. S.

KERKELEK LEVEN

Christendom en wetenschap¹⁾.

Wanneer het vanavond mijn taak was, over de verhouding van christendom en wetenschap een verhandeling te geven voor een wetenschappelijke kring, dan zou vóór alles een scherpe omschrijving zoowel van het begrip „christendom" als van dat der „wetenschap" dienen gegeven te worden. Want van beide begrippen is het aantal bepalingen en omschrijvingen legio. Nu echter de bedoeling is, in een korte toespraak, eenige algemeene opmerkingen te geven over beider verhouding, zullen we van elke scherpe begripsbepaling afzien, en ons aansluiten bij het gewone spraakgebruik. Onder „christendom" wordt dan zoowel verstaan de gemeenschap der christenen als datgene, wat haar gevormd heeft of in haar essentieel is. En onder „wetenschap" verstaan we dan niet alleen de systematische eenheid van kennisinhouden, die principieel bij elkander behooren, doch ook den methodisch opgezette arbeid van wie zulk een eenheid zoeken te verkrijgen langs den weg van onderzoek en nadenken.

Christendom en wetenschap, — staan die beide grootheden v i a n d i g tegenover elkaar? Het is herhaaldelijk beweerd. Er zijn er geweest, die met deze bewering het christendom afbreuk hebben willen doen. En er zijn er óók geweest, die gemeend hebben, met het uitroepen van den oorlog tusschen christendom en wetenschap, of althans met het doorsnijden van den band tusschen die beide, God een dienst te doen, en het waarachtige christendom te beschermen tegen één van zijn doodvijanden.

Wat de eerste groep betreft, — men kent, voornamelijk uit allerlei populaire anti-kerkelijke en anti-christelijke pamfletten, de quasi-wetenschappelijke verwijten, die aan christendom en kerk nog steeds worden gedaan. Heeft de kerk niet de heksenprocessen, de water- en vuurproeven, de godsoordeelen te haat genomen of helpen nemen? Heeft zij niet, met of zonder inquisitie, eettelijke pioniers op wetenschappelijk terrein vervolgd, Galilei, Kepler, en heeft niet de pauselijke stoel tegen Copernicus' wetenschappelijke ontdekkingen hantonnissen aangedurfd? En dan — was er niet ergens een bisschop geweest, die beweerd had, dat vrouwen niet in volen zin menschen konden genoemd worden?

We zullen maar niet verder gaan. Want, al zouden we misschien op het laatste punt iemand overtuigen kunnen, omdat het juist een synode (die van Macon in 585) geweest is, welke dien bisschop terecht wees, men zou toch aanstands nieuwe bezwaren opwerpen. Wie de geschiedenis kent, weet, dat de strijd tegen nieuwere meeningen niet steeds een botsing tusschen kerk en wetenschap, doch tusschen „officieele" en niet-officieele wetenschapskringen geweest is. En dat kerkelijke instanties daarbij — trouwens dikwijls aan weerszijden van de scheidslijn staande — zoo van nabij betrokken waren, och, dat bewijst alleen maar, dat „christendom" en „kerk" zich levendig hebben geïnteresseerd voor wetenschappelijke vragen. Er is dan ook binnen de kerk zooveel ruimte gelaten voor divergerende opvattingen op wetenschappelijk gebied, dat de kerk van het voeren eerder van te losse dan van te vaste hand in dezen beschuldigd worden kan.

Veel ernstiger staat het er voor bij de tweede groep, wat de probleemstelling betreft. Voor haar besef zijn — objectief gesproken — de christenen ALS CHRISTENEN bij wetenschappelijke vragen en haar concrete beantwoording weinig geïnteresseerd; tenzij dan, wanneer onder wetenschap mocht verstaan worden: het stellen van vragen, afgedacht van haar concrete beantwoording met een „ja", dat het „neen", óf met een „neen", dat het overeenkomstige „ja" zou willen uitsluiten. In onderling sterk uiteenlopende kringen, en in allerlei tijden, en dus ook op allerlei grond heeft men telkens weer dezen kant uit gewezen. Wetenschap was goed, zoo betoogde men dan; maar geloof in, of gemeenschap met God, het gehoorzaam „hooren" naar den spreker, of het zalig verzinken in den zwijgenden God, dat was méér; en vooral: het was iets heel anders. Geloof en wetenschap, — die behoorden tot twee onderling zeer verschillende „werelden", tot twee geheel andere „dimensies"; en de ééne had met de andere in geen enkel opzicht ook maar iets te doen.

Merkwaardig is het daarbij, dat zulk een opvatting verdedigd is geworden door denkers, die zelf van telkens geheel tegenovergesteld standpunt uit zijn begonnen te redeneeren. Zoals bij den bouw van een tunnel twee werkploegen ieder aan een tegenovergestelde zijde van het bergmassief met hun boorwerk aanvangen, en in het midden elkaar ontmoeten, zoo stond het min of meer ook hier, maar dan... ditmaal onbedoeld. Aan den éénen kant waren het immers verdedigers der mystiek, aan de andere zijde juist verklaarde vijanden der mystiek, die den band tusschen geloof en wetenschap, tusschen den „mensch Gods" en den man der wetenschap, doorknipten, of althans de wetenschap voor het in-Christus-zijn, of voor het met-God-één-worden, of het naar-God-hooren van geenerlei waarde achtten.

1) Radio-toespraak Maandag 23 Mei 1938.

Nemen we eerst de mystiek. In allerlei vorm, en met onderscheiden grondaxioma's treedt ze op. Maar dit is het, waar haar woordvoerders of grootmeesters telkens weer op wijzen: het menselijke woord, en het wetenschappelijke begrip, en het discursieve denken,... het is alles waardeloos, gebrekkig, machteloos. Het woord, het klare begrip, is geen helper-op-den-weg, doch een stá-in-den-weg. Zolang men immers in begrippen denkt, denkt men in tegenstellingen; d.w.z.: men beweert: het is niet zóó, maar zú. En juist daarin ligt volgens de mystiek de fout; juist hierin gaapt de afgrond der armoedigheid van alle menselijke wetenschap. Wie immers met God vereenigd geworden is, wie in het oogenblik der groote ekstase de eenwording met God beleefd heeft, die is bóven alle „tegenstellingen" uitgeheven; en deze laatste zelve zijn voor hem „opgeheven"; hij weet, dat God, de hemel, de „wereld" Gods, Boeddha, de goddelijke werkelijkheid, in geen enkel naam van stelling en tegenstelling te vatten, en met geen enkel menschenwoord uit te drukken zijn. Vandaar ook, dat met name in het Oosten de leermeester der mystieke wijsheid zijn kracht niet zoekt in spreken, doch in zwijgen; het woord moge hij noodig hebben, om den leerling op weg te helpen, maar — komt de leerling verder, dan treedt het woord terug. De geestelijke nalatenschap van den meester bij bepaalde mystieke secten van het Oosten is dan ook niet een bundel zware folianten, met begripsmatige, klare wijsheid; doch een raadselspreuk, een hymne, enkele uiterst moeilijk verklaarbare regels schrift in den vorm van een probleem; en met den letterlijken zin er van kan men niets aanvangen in de uitlegging, want men moet „tusschen de regels in" lezen. De taal stoort. En zóó radicaal is deze overtuiging, dat men soms opzettelijk zich bedient van woorden, die voor gewone menschen het tegendeel beduiden van wat de spreker feitelijk zeggen wil. Gewone menschen, óók, ja vooral wetenschappelijke menschen, löven God, en misprijzen b.v. den duivel. In deze kringen evenwel spreekt men soms opzettelijk leelijk over God, men scheldt Boeddha, of zijn patriarchen uit; of, de plaats der hoogste „beleving" van de waarheid wordt b.v. aangeduid met den naam van de mestvaalt; of het eigen land met den naam van dat der barbaren. En alles dient ten bewijze daarvan, dat alle mensche-lijk spreken en denken in begrippen van afstand, van onderscheiding, van dis-cursief denken ijdelheid is. Men moet het kwijt, zal men waarlijk „man Gods" zijn. En het is daarom volstrekt niet vreemd, dat we hier in een toespraak over „christendom en wetenschap" voorbeelden konden nemen uit het land van... Boeddha. Juist in de laatste jaren is de studie voortgezet, die in de dagen der romantiek reeds begonnen is, de studie, die aan wilde toonen, hoe zeer de mystiek van het niet-christelijke oosten met die van het „christelijke" westen in allerlei parallellen overeenkomst vertoonde. Zonder het fundamentele verschil tusschen Oost en West over het hoofd te willen zien, erkennen we toch grif, dat er van die parallellen zijn, en — dat ze verbijsterend zijn. Gelijk b.v. in het Zen-buddhisme de leerling niet door een verhelderende toespraak van den meester doch door een felle kaakslag, of door een onverwacht onmensche-lijk gebruik van den leeraar, kortom, door een ding, dat hem schrikken doet, dat hem zijn evenwicht doet verliezen, wordt voortgeduwd in de goede richting, zoo leeren ook de mystieken van het christelijke Europa meer dan eens, dat men wel beginnen kan met omtrent God en het laatste wereldgeheim alles en nog wat te beweren, doch dat men straks den weg terug af te leggen heeft, om al hetgeen aanvankelijk beweerd werd, nu toch weer te verloochenen. En dan is men er nog niet; want niet in zulk een „neen", waarin een bepaald „ja" wordt prijsgegeven, doch in een „neen", waarin kortweg álk mogelijk „ja", en ook elk koncreet „neen" overwonnen wordt, en waarin men dus bóven alle niveaus van ja en neen uit getild wordt, alleen in zulk een „volkomen" „niets" doorleeft men de altoos onzegbare werkelijkheid; maar alle wetenschap is vóór het gordijn, waarachter deze belevenis onder-vonden wordt, blijven staan. Wat zal de christen als christen de wetenschap willen beoefenen, of be-vloeden, of bevruchten? Hij heeft haar, en zij heeft hem omtrent Gods geheimen niets te zeggen, want ze zijn niet te zeggen; hij kan niet eens op hoop van zegen tegen haar profeteeren, want het woord van den profeet is maar een hinderpaal; de ware patriarchen zwijgen. Wat zou God, en de Godsbeleving voor de wetenschap? De wetenschap komt met haar: zóó en zú, maar: dit en dat; maar God is naar het woord van Angelus Silesius niet dit en dat, niet zóó en zú, hij is een niets; niet dit, niet dat, niet goed, niet wijs; eigenlijk ook niet: niets van dit alles; maar bóven-niets. Zelfs het gebaar, dat, van het vlak onzer tegen-stellingen uit, alleen maar naar Hem zou wijzen, naar Hem als liggende bóven het niveau van onze contrasterende dingen, zelfs dat gebaar is nog te veel, en tast nóg mis. De wetenschap gaat stap voor stap, maar de ware mystische beleving van het goddelijk geheim doet een sprong; ze zoekt niet naar een stevig fundament, doch laat zich zinken in het ijle.

Voor wie op dit standpunt staan, mag dan ook de wetenschap haar gang wel gaan; ze mag zich bezig houden met de wereld-van-den-buitenkant, kan in dien arbeid ook wel van nut zijn; maar het niveau, waarop men God in Christus „genieten" kan, is een ander dan dat der „wetenschap", en heeft er niets mee uit te staan.

Maar laten we nu vervolgens eens op sommige ver-klaarde tegenstanders der mystiek, zooals ze voornamelijk in den laatste tijd in het voetspoor van Kierkegaard, Barth, Brunner en anderen het woord

nemen. over de redenen maar ook de beoordeeling de mystiek al dadelijk de bijzondere krijgt. Ze van den „oogen- extase de handen ook hier den men God... in Gods Woer door factor on akkers h opwaarts vout; ne uit een zich niet schikking geen the versiteit kan den denken. betekent de onzel voor geló het redek toeh eige het denko onderaar hoe het nu toch En het onmogelij aandacht kunnen „wel „in" bestand- „historisc waarme rente. Me stralen z dan de over de h nair, den ding, ma den ortho universal bladen, „christeli teit of ho me nu e uit de „d wel ber hemel er de godde niet; chr telijk, daarop „neen" de God zelf, lijke wa de weter wetensch God náde En wie „op „bou fantast, maar vo bouwswel van dori der fariza bestrijder dat ze n gepleister En zoo midden, tunnelbo ben. De den han gesneden en de we telijk be doch: is, den st den stijl mensche heden, he hebben z heid van hebben z schap in tegen de die hier ter nega

Dit all een inst schappel lijken ge en af en schap" h Ja, he sprekend